

Polder.blad

Januari 2020

natuurpunt

Hobokense Polder

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 30 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich via onze website abonneren op verschillende natuurstudietijdschriften: **Natuur.focus**, **Natuur.oriolus** en **Zoogdier**.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Alle **betalingen** dienen te gebeuren op volgende rekening:

BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "7742 Reservaatfonds Hobokense Polder".

Contactpersonen

Voorzitter:

info@hobokensepolder.be

Danny Jonckheere, 03 828 64 03 - 0478 33 24 27

Conservator Hobokense Polder:

conservator@hobokensepolder.be

Wim Mertens, 03 216 93 62

Conservator Hollebeek:

Dirk Vandorpe,
dirk.vandorpe@telenet.be

Conservator Tarzanboskes:

Swa Van Houtven,
tarzanboskes@telenet.be

Redactie en lay out Polder.blad:

tijdschrift@hobokensepolder.be

Ria Thys en Luk Smets, 03 289 73 66 - 0476 33 79 36

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:

leden@hobokensepolder.be -

webmaster@hobokensepolder.be

Luk Smets, 0477 66 94 32

Geleide wandelingen:

wandelingen@hobokensepolder.be

Annie Van Zwieten, 03 828 37 60

Natuurbeheer:

Runderen: André Van Langenhove,
03 288 00 81,

andre.van.langenhove@telenet.be

Weekendbeheer: Danny Jonckheere,
0478 33 24 27

Goudklompjes: Peter Van Elsacker,
0486 82 27 92

Info natuurbeheer scholen: Diane De Clercq,
diane.de.clercq@skynet.be,
0486 07 39 87

Volg ons op Facebook

Website: www.hobokensepolder.be

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder.

Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?

Hoe doe je dat?

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Een dier in nood gevonden?

Probeer in geen geval het dier zelf te verzorgen, dus ook niet voederen of laten drinken. Plaats het dier in een goed geventileerde donkere doos en breng het naar het VOC.

Het VOC is elke dag open tussen 9 u en 17 u (ook weekend). Buiten deze uren: laat het slachtoffer achter in het daarvoor voorziene huisje voor het opvangcentrum.

VOC Brasschaat-Kapellen - Holleweg 43, 2950 Kapellen - 0473 48 48 97 - voc.bras-schaat-kapellen@vogelbescherming.be

Een natuurvriendelijk jaar is weer voorbij gevlogen ... op naar 2020!

Winterbeeld uit de Hobokense Polder
Foto: Luk Smets

Vroeger hadden veel mensen een eigen boomgaard in de tuin. De kleine hoogstamboomgaard maakte, net als knotbomenrijen en houtkanten, deel uit van het traditionele landschap. Een hoogstamboomgaard leverde heel wat fruit op, de fruitbomen stonden vlak bij de woning, op de huisweide. Het assortiment fruit werd bepaald door de smaak van de bewoners die er veel verschillende rassen in plantten en entten.

Aan de **Hollebeek** hebben we een kleine boomgaard aangeplant met in totaal 9 bomen: 6 appel- en 3 kriekebomen met Notarisappel en Berglander als appelsoorten en Bigarreau Napoleon als kriekeensoort. Volgend jaar willen we er nog eentje aanleggen in de Hollebeekvallei.

Wat een droog jaar hebben we achter de rug. Voor het vierde jaar op rij staat er weer omzeggens geen water in onze mooie **Hobokense Polder**. Op het Broekskot staat intussen een heel klein beetje water, maar alle andere vijvers staan nog steeds behoorlijk droog. Ja, we hebben regen nodig en nog zeer veel, maar dat horen de mensen natuurlijk niet zo graag. Ook het werk in het centrale gedeelte van de Hobokense Polder hebben we netjes kunnen uitvoeren.

En in de **Tarzanboskes** gebeurt alles naar behoren: een klein, maar fijn gebiedje.

Bij deze: dank je wel aan alle "**zwoegers**" in de drie natuurgebieden: jullie zorgen ervoor dat de natuur kan behouden blijven en zich ontwikkelen en dat ontelbare wandelaars er verstrooiing kunnen vinden.

Wandelaars die vaak rondgeleid worden door ons prachtig en gemotiveerd **gidsenteam**: waarvoor eveneens dank.

We kunnen met onze afdeling terugblikken op een zeer actief werkingsjaar met enkele groots opgezette evenementen in het najaar. Een terugblik in woord en beeld kan u vinden op blz 14 en 15. Op **Beleidsvlak** waren we zeker een belangrijke partner in gesprekken met de stad, het district, bedrijven en organisaties. Met dank aan de mensen die zich dit beleid zo sterk ter harte nemen. Dit is een taak, die vaak op de achtergrond gebeurt, maar zo zijn er meer taken die uiterst belangrijk zijn in de afdelingswerking: ik denk aan de tientallen contacten voor de meest uiteenlopende zaken, vergaderingen, voorbereidingen, beheerplannen opvolgen, website onderhouden, flitsen maken, tijdschrift klaarstomen, ...

En we vergeten uiteraard ons hardwerkend **bierteam** niet. Het Hobokens Wild (of is het Hemels Wild?) verkoopt dankzij hun inzet su-pergoed. We blijven het aanbieden op evenementen en in sommige Hobokense zaken: Novonov, Blikfabriek. En bestellen kan natuurlijk ook!

Maar we kijken ook vooruit naar wat 2020 ons brengen zal. Om u daar meer zicht op te geven, nodigen we u van harte uit op ons jaarlijks **Gezellig samenzijn** met ledenvergadering op zaterdag 1 februari. **INSCHRIJVEN !!!**

Fijne feestdagen, een mooi 2020 en tot op onze Polderborrel?

Danny

Inhoudstafel

Colofon	2
Voorwoord	3
Kalender	4
Gezellig samenzijn	11
Wat gebeurt er in de Polder	12
Scholen en Goudklompjes	13
Najaarstoppers: terugblik	14
Molen Sint-Anneke	16
Hobokens Wild	17
Vogelwaarnemingen	18
Onze sponsors	20
Onze zoogdieren: De egel	21
Slechtvalken op het Kiel	24
Broedende wespdiel in HP	25
Ankona-ontmoetingsdag	26
Het Grote Vogelstelweekend	27
Activiteitenkalender	28

Met dank aan de fotografen.

Voorkaft: Late herfst in de Hobokense Polder

Foto: Dirk Vanderpe

Achterkaft: Buidelmees op Iisdodde

Foto: Guy Borremans

Wij hebben genoten van een fantastisch 2019. Daarom nodigen we je graag uit om samen met ons het glas te heffen en te proosten op een succesvol en inspirerend nieuwjaar!

HAPPY
new
YEAR

Van harte welkom op onze activiteiten !

Honden kunnen in onze natuurgebieden mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (7 cent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Zondag 12 januari om 14 u

Polderborrelwandeling: winterwandeling en Nieujaarsdrink in de Hobokense Polder

Gidsen: Danny Jonckheere, Marnix Lefranc en Wim Mertens
Inschrijven: Ria Thys, ria.thys@telenet.be

Traditioneel wandelen we het nieuwe jaar in in ons eigen natuurgebied de Hobokense Polder. Het is bovendien een mooie gelegenheid om mekaar onze beste wensen voor een mooi en natuurvriendelijk 2020 over te brengen.

Praktisch:

We komen samen op de parking van United Caps, Schroeiilaan 15 te Hoboken om 14 u en wandelen een tweetal uurtjes in de winterse Polder. We

eindigen onze wandeling weer op de parking, waar we je laten genieten van een Nieujaarsborrel en heerlijke hapjes, bereid door enkele Polderjuffers. Einde: omstreeks 17 u.

Graag een seintje op bovenstaand mailadres ten laatste 10 januari. Zo kunnen we de hoeveelheid verwennerijtjes bepalen. Heel welkom!

Donderdag 16 januari om 20 u

Bestuursvergadering in CC Moretus

Zaterdag 18 januari om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Wim Mertens, 03 216 93 62 en Danny Jonckheere, 0478 33 24 27

Wil je in de natuur samen met anderen de handen uit de mouwen steken en daarmee zorgen voor een gezonde leefomgeving? Kom dan bij de vrijwilligersploeg van de Hobokense Polder.

Vandaag valt er weer heel wat werk te verzetten. Met maaibalk, bosmaaier en tractor gaan we erin vliegen. Kom jij ook eens een keer mee helpen?

Praktisch:

Afspraak om 9 u aan de containers achter United Caps. **Geef een seintje aan Wim of Danny** dat je komt. Voor ieder voorzien we een lekkere koffiekoek en een bakje koffie of thee.

Zaterdag 18 januari om 18 u

ARDEA 2.0 KICK-OFF

Organisatie: Ardea-kern.

Contactpers.: Wim Stappers, 0477 51 61 54 of Joris Van Reusel, 0486 83 62 34

Net zoals de rui bij vogels vernieuwt ook vogelwerkgroep Ardea haar veren. Na een wat stille periode (zonder traditionele herfstmeeting) waarin een enthousiast team achter de schermen

werkte aan een vernieuwde organisatiestructuur, is het de hoogste tijd om de feestelijke aftrap te geven voor een nieuw werkingsjaar. Dat staat – als vanouds – weer bol van de boeiende

EEN PLUSPUNT VOOR DE NATUUR

natuurpunt

Foto: Dirk Vandorpe

Foto: Ria Thys

vogel-activiteiten.

Op deze gezellige kick-off meeting stelt Ardea haar nieuwe werking graag voor aan alle Ardea-sympathisanten en vo-

gelaars met een korte(!) presentatie. Ook wordt er het nieuwe programma voor 2020 - in préview - voor u uitgerold, en kan u er de nieuwe Ardeastand komen keuren. We lichten even de aanpak van het ambitieuze project Vogelatlas 2020-2023 toe (zin om mee te tellen?). Bekijk foto- en filmmateriaal van de Ardea-vogelfotografen. En zag u al de indrukwekkende fotoreeks van Ardea-medewerker Maarten Mortier over de Kielse slechtvalken en de Hobokense wespendif? Grijp je kans! Tijdens een live-talkshow ontvangen we o.a. vogelaar/fotograaf Joachim Pintens, die ooit als jonge knaap alle trekvogels op de Hobokense trektelpost "uit de lucht schoot" en mee aan de wieg stond van Ardea, en ondertussen is uitgegroeid tot een zeer gerespecteerde vogelkundige, twitcher en Waarnemingen-admin. Van een vogelpassie gesproken! Hoe dat allemaal is gelopen, toont hij met de beste vogelfoto's van zijn ontdekkingen en avonturen. Door zijn verbluffende kennis en beeldenrijkdom worden ongetwijfeld ook al uw vogelgevoelige zintuigen geprikkeld! Jong talent dat mag gezien worden!

Maar vooral maken we heel graag tijd om gezellig samen te eten, bij te praten en vooruit te blikken op het nieuwe jaar. Daarom voorzien we een heerlijk gezond (vegan) buffet en een rijkelijk gevulde bar en trekken we naar de sfeervolste en hipste feestplek van 't Stad: 'Cantin' in de Hobokense Blikfabriek. De professionele catering wordt verzorgd door the rising stars

Blikfabriek - Foto: Wim Stappers

van de gezonde culinaire scene, From Syria with Love & Tarte Lies (met 100% natuurlijke smaakbommen). Een streep jazzy live muziek wordt er bij getrokken door de Frans-Belgische pianist Peyo C. en het geheel wordt stevig in het nat gehouden door o.a. het Natuurpuntbier 'Hobokens Wild'. Relax onderuitzakkend of op zijn minst lichtjes heupswingend: eens wat anders om ongedwongen samen te zijn.

Ter gelegenheid van deze feestelijke gebeurtenis biedt Ardea het diner (apero, soep, buffet en dessert) kosteloos aan. Voor de drankjes aan de bar nadien kan u elkaar trakteren. Profiteer ervan!

Praktisch:

De Kick-off gaat door in het loungy

feestcafé Cantin, in de Blikfabriek te Hoboken. Dat is een pop-up project op de site van de voormalige Crownfactory, vlakbij de Hobokense Polder. Adres: Krugerstraat 232, nabij de Lage Weg. (Alleen al een bezoekje aan deze site is zeker de moeite waard!). Vanaf 18 uur openen we de bar en bieden we een receptie aan. Rond 19 uur snijden we het programma aan en opent het buffet. Muziek en talkshow-praatjes vullen het decor, tot iedereen (gastonomisch) voldaan is. De bar blijft open tot zolang het plezant is!

Inschrijven is nodig om voldoende stoelen en schotels te kunnen voorzien. Dat kan d.m.v. een e-mail naar ardea@hobokensepolder.be (met vermelding van je naam en het aantal personen) vóór 13 januari.

Zondag 26 januari om 7.45 u

Bustocht naar Zeeland en Zuid-Holland (NL)

Gids: Luc Van Schoor, 0494 33 63 09, lucvanschoor46@gmail.com

Leiding: Walter Van Spaendonk, 0479 98 57 77 -

walter.van.spaendonk@skynet.be

Heeft de droge warme zomer invloed gehad op broedsucces van de ganzen en de zwanen in het hoge noorden? We zoeken vandaag een antwoord op deze pertinente vraag. Ook eenden en steltlopers worden onder de loep genomen. Het strijdtoneel ligt op Schouwen-Duiveland en op Goeree-Overflakkee, in principe met een accent op deze laatste. Vorig jaar was Schouwen-Duiveland aan de beurt, alhoewel, toen maakten we een

fantastische wandeling op De Kwade Hoek met sneeuwgorzen, ijsgorzen en strandleeuweriken. Een programma kunnen we nu nog niet voorleggen, dat hoeft ook niet. December en januari bieden ons (Luc en Walter) voldoende tijd om uit te zoeken waar de beste kansen liggen voor het observeren van de wintervogels. Welke zeehonden zitten er aan de Brouwersdam? Hoe evolueren de uitgesproken zeevogels als roodkeelduiker, zwarte

zee-eenden en ijseenden? De zeearend heeft zich stevig gevestigd in Nederland, zal hij zich even laten zien? Slechtvalk, smelleken en ruigpootbuiszard staan ook op het verlanglijstje.

Een aantal "busstops" worden afgewisseld met enkele wandelingen om onze bloedsomloop wat te stimuleren.

Praktisch:

Inschrijven door storting van € 18/ persoon vóór 12 januari, voor stu-

denten is dat €15/persoon. Jongeren met begeleiding onder 12 jaar kunnen gratis mee (wel inschrijven). Gezinnen betalen nooit meer dan € 50. Gelieve het bedrag over te schrijven op rekeningnummer BE02 9799 7675 4740 van Natuurpunt Zuidrand met vermelding van de namen van de deelnemers en een telefoonnummer (liefst gsm).

Picknicken doen we in een café waar ook soep te verkrijgen is.

Vertrek om 7.45 u aan 't Spant, Boomsesteenweg 335, Wilrijk (mogelijk zijn de wegenwerken aan de Bist nog niet klaar) en einde rond 19 u in Wilrijk.

Meebrengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, warme regen-vrije kledij en schoeisel, picknick en enkele euro's voor soep en/of drank.

Foto: Sonja Van Kerckhove

Zaterdag 1 februari om 18.30 u

Gezellig samenzijn met algemene vergadering van onze vzw en een film- en fotoreeks. Feestelijke maaltijd !!!!

Info: Danny Jonckheere, 03/ 828 64 03 - jonckheeredesmedt@gmail.com

Om 18.30 u staat in CC Moretus, Berkenrodelei na een verwelkomings-aperitief een feestelijke maaltijd op ons te wachten. We laten het ons smaken.

Maar we maken ook tijd om het Jaaroverzicht 2019 van onze afdelingswerking voor te stellen in de vorm van een becommentarieerde (computer) diashow. En we geven je al zeker een vooruitblik op onze Plannen voor 2020.

We willen ook ons bestuur versterken !!! Ben je kandidaat bestuurslid, geef dan je naam door aan voorzitter Danny of penningmeester Luk. Meer info: verder in Polder.blad. Na het Jaaroverzicht en de Planning voor 2020 zal Guy Borremans ons een eigen film vertonen van ons natuurge-

bied, maar ook van (verdere) natuur-reizen, al dan niet met Ardea.

Wat staat er op het menu?

*Aperitief met verrassende hapjes
Saltimbocca met ofwel vlees, ofwel vis,
ofwel veggie + seizoensgroenten
en kroketten*

Dessertenpalletje + koffie/thee

Gelieve je keuze van hoofdgerecht door te geven bij je **inschrijving en dit uiterlijk 28 januari.**

Inschrijven door **storting van 18 euro p/p** op onze rekening BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "Gezellig samenzijn" + keuze hoofdmenu). Dranken (wijnen, bieren, frisdranken) dienen ter plekke afgerekend te worden. Heel welkom! Zie ook blz. 11

Zondag 9 februari om 14 u

Winterse knoppenwandeling

Gids: Stan Van Damme, stan.vandamme@skynet.be

We gaan op zoek naar een wonder gebeuren: elk jaar weer opnieuw. We bekijken de knoppen van de bomen en merken de verschillen. Onze wandeling leidt ons door Fort 8 en de Tarzanboskes.

Praktisch: Afspraak om 14 u op de parking van het zwembad Sorghvlied, Krijgsbaan in Hoboken.De wandeling duurt ongeveer 2.30 u. Ga je mee, geef dan **een seintje aan de gids voor 4 februari.**

Zondag 16 februari om 6.45 u

Ganzentocht Zeeuws-Vlaanderen

Begeleiding + gidsen: Wim Stappers, Kathy De Lange, Joris Van Reusel, 0486 83 62 34

Elke winter weer verblijven duizenden échte winterganzen uit het hoge noorden in onze contreien. Vanuit Siberië en Scandinavië komen ze naar de Zeeuwse delta afgezakt, weg van de bevroren toendra's en ijzige steppes. Op de zompige akkers en weilanden vinden ze hier nog voldoende voedsel om de winter door te komen. Dat is dan hét moment om de kolganzen, de rotganzen, de toendrarietganzen, de brandganzen (en wie weet ook een enkele roodhalsgans of kleine rietgans) van naderbij te gaan bekijken. Hoe herken je ze en welke geluiden maken ze? Hoe leven ze hier in groepen, en hoe gevoelig zijn ze voor de wijzigingen in landbouw- en natuurgebieden, en ja ook voor de klimaatverandering? Komen ze eigenlijk nog wel naar onze polders afgezakt? Waar zitten ze precies?

Op deze excursie kruipen we in de kraag van enkele doorwinterde 'ganzentellers' in Zeeuws-Vlaanderen.

Tony Madou en zijn kameraad Wally sturen ons langsheen enkele minder bekende 'maar hele goeie ganzengebieden', op een boogscheut van Hulst. We trekken daarna verder doorheen de polders naar de slikken- en schorrengebieden van de Westerschelde. En natuurlijk letten we niet alleen op de ganzen, maar op alle wintervogels in de streek. Ook op velduilen en magische spreuwenzwermen dus.

Praktisch:

Samenkomst om 6.45 u aan 't Spant, Boomsesteenweg 335 te Wilrijk. Samendelend rijden (0,07 euro/km/

Ganzen in de vlucht - Foto: Kathy De Lange

pp). Terug: ca 17 u. Picknick meebrengen. Ook gepaste kledij, verrekijker, vogelgids, eventueel telescoop en camera. We doen ter plaatse enkele korte wandelingen over veldwegen en dijken.

Aanmelden op voorhand via mail naar ardea@hobokensepolder.be is gewenst.

Zondag 16 februari om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Danny Jonckheere, 0478 33 24 27 en Wim Mertens, 03 216 93 62
Verdere info: zie 18 januari

Donderdag 20 februari om 20 u

Bewegingsvergadering in CC Moretus

Vrijdag 21 februari om 20 u

Cursus Vogelonderzoek – basics

Coördinatie: Wim Stappers, 0477 51 61 54

Vogels kijken en herkennen is één ding, maar met de waarnemingen aan de slag gaan zodat ze nuttig worden voor de wetenschap en kennisvorming, dat is nog een andere kwestie. Sinds de digitalisering van het oude vogelaars-notitieboekje slaan grote databanken massaal veel waarnemingen op – ook van jou tijdens natuurwandelingen en observaties. Universiteiten en officiële onderzoeksinstellingen gaan er maar wat graag mee aan de slag. Maar wat kunnen we er als vrijwilliger, lokale vogelwerk-

groep, natuurgids zélf mee doen? Kunnen we onze vrienden en collega's ook degelijk en correct informeren, aan de hand van de website Waarnemingen.be, hoe het nu eigenlijk gesteld is met de merels, de zwaluwen of reigers in de buurt? Kunnen we zelf rapporteringen opstellen? Hoe pak je dit

Hoboken - Hobokense Polder Antwerpen

Naam	Hoboken - Hobokense Polder	Data	Aantal	Gebruiker	Waarnemingen
Oppervlakte	1,52 km ²	waarnemingen	12.813	Leo Janssen	14.572
Gemeente	Antwerpen	gebruikers	447	Danny Jonckheere	4.849
Provincie	Antwerpen	foto's	23.623	Hainix Lefranc	3.247
		geluiden	8	wim mertens	2.350
		soorten	3.781	Joachim Piobens	2.684

aan? Hoe maak je een heatmap van de buizerd? Het antwoord hierop, alsook een korte introductie tot enkele andere digitale vogel-onderzoek platformen die bestaan (Avi-map, Meetnetten...), wordt u aangereikt door Gerald Driessens van Natuurpunt-studie.

Een niet te missen winterlijke avond-cursus voor opgewarmde vogelaars, vogeltellers, vogelwerkgroepers en data-freaks.

Zaterdag 22 februari om 13 u

Vogelkasten-Timmerdag

Coördinatie: Eddie en Niels Schild, Joris Van Reusel

Na een aantal succesvolle timmerdagen maken we deze keer kasten voor **torengalken en gierzwaluwen**. De torenvalk heeft een open kast nodig en is vrij eenvoudig te maken. Daar onze voorraad op is maken we hiervoor kasten bij. Voor de gierzwaluw hebben we nog enkele kasten op voorraad, maar de uitnodigingen van gierzwaluw-liefhebbers om een kast te komen ophangen bij hen thuis lopen aardig binnen. Voor we die kasten hangen gaan we steeds na of de kast niet in de zon hangt en of de windrichting juist is. Pas als alle omstandigheden goed zijn, heeft het hangen van een broedkast zin.

Praktisch:

Deze éénmalige cursusavond gaat door 'bij de burens', in het Mortselse Natuurpunthuis van de Dieseghemhoeve, Wouter Volcaertstraat 44, 2640 Mortsel (vlak naast het natuurgebied Klein Zwitserland).

Aanvangsuur: 20 uur (einde ca 22.30 uur)

Inschrijven is nodig en de deelnameprijs bedraagt 5 euro p.p. Je bent

Praktisch:

Er is hout en materiaal, maar breng best zelf een schroefmachine, een hamer en wat klein gerief mee. Drinkjes en een versnapering voor de vrijwillige helpers zijn voorzien. (Ter info: tijdens de zomer- timmerdag in augustus voorzien we wat meer tijd, en trachten we weer een gezellig moment aansluitend te voorzien).

Locatie: Fort 7, de IJsvogel, Legerstraat 40, 2610 Wilrijk

Start om 13 u. einde rond 16 u.

Inschrijven is nodig, via mail naar schild.niels@scarlet.be, met vermelding van naam en aantal personen.

ingeschreven als je mailt met je naam en je contactgegevens naar ardea@hobokensepolder.be voor 15 februari, én je de deelnameprijs overschrijft op rekening BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder.

Torenavalk - Foto: Guy Borremans

Zondag 1 maart om 9.30 u

Zwerfvuil ruimen in en om de Hobokense Polder

Info: Luk Smets, 0477 66 94 32

Eénmaal per kwartaal plannen we een opruimactie in en aan de rand van de Hobokense Polder. We voelen de lentekriebels al en daar hoort ook bij: de zorg voor een proper natuurgebied. Kom ons helpen!

Praktisch:

Afspraak om 9.30 u achteraan op de

parking van United Caps, Schroei-
laan 15 Hoboken. Wij zorgen voor
vuilzakken en grijpstokken.

Meebrengen: werkhandschoenen,
gesloten schoeisel (of laarzen)

Einde voorzien omstreeks 11.30 u.

Foto: Tom De Dobbelaer

Zondag 8 maart om 9.10 u

Fietstocht naar het Noordelijk Eiland

Gids: Marnix Lefranc, marnix.lefranc@telenet.be

Vandaag fietsen we naar het Noordelijk Eiland. We vertrekken aan het veer in Hoboken. De tocht gaat langs de polder van Kruibeke-Bazel-Rupelmonde. In het kader van het Sigma-plan is dit nu een gecontroleerd overstromingsgebied van 600 ha. Hier kunnen we al volop fietsen en genie-

ten van wat de natuur te bieden heeft.

Vervolgens gaat het naar het Noordelijk Eiland. Bij de aanleg van de nieuwe zeesluis ontstond dit gebied tussen de oude en de nieuwe loop van het Zeekanaal

Kijkhut op Het Noordelijk Eiland
Foto: ANB

en de Rupel. Het is een echte trekpleister voor vogels. We kunnen rond het eiland fietsen. Vanop het eiland kunnen we ook een blik werpen op de boorden van de Schelde en de Rupel. In deze periode van het jaar is de blauwborst al terug en misschien zien we al enkele grutto's?

Praktisch:

Afspraak om 9.10 u met de fiets aan het veer in Hoboken. We nemen het veer van 9.20 u. Picknick meenemen voor onderweg. Terug omstreeks 17 u. Vergeet je verrekijker niet!

Grutto - Foto: Joachim Pintens

Zaterdag 14 maart om 18 u

Slaaplaatsstelling halsbandparkieten

Gids: Walter De Weger, 0495 23 77 10

De halsbandparkiet wordt vandaag de dag meer en meer waargenomen in onze regio. Deze in 1974, samen met de Alexanderparkiet en de monniksparkiet, uit het MELI park in Brussel vrijgelaten groene en lawaai-erige exoot verovert meer en meer de parken en tuinen in onze regio. De Alexanderparkiet en de monniksparkiet hebben een kleine populatie ontwikkeld in het Brusselse gewest. Voor de ene is het een prettige ontmoeting, maar voor de tuinliefhebber met fruitbomen is hij een minder graag geziene gast. Want deze fruit- en zaadetende exoten kunnen voor heel wat overlast zorgen. Hij is ook meer en meer een geduchte concurrent geworden voor onze inheemse zaadeters. Want met hun imposante verschijning (bek) en in luidruchtige groepjes worden de meestal kleinere inheemse vogels verjaagd.

We zijn nu zeer benieuwd of de spectaculaire toename van halsbandparkieten die we in november 2019 konden vaststellen (een verdubbeling

van het aantal ten opzichte van maart 2019) bevestigd kan worden of wie weet nog toegevoegd is .

ARDEA organiseert een slaaplaatsstelling in het Kiepark, waar we al enkele jaren de halsbandparkiet slaapplaatsen monitoren met steeds toenemende aantallen. Iedereen is welkom om die avond mee te tellen. En misschien krijg je ook andere kleurvarianten te zien, zoals de gele halsbandparkiet die we op 16 november jl. hebben kunnen waarnemen. Of wie weet krijgen we wel een Alexanderparkiet en/of een monniksparkiet te zien.

Praktisch:

Afspraak om 18 u: Hoofdingang Kiepark, St-Bernardsesteenweg,

Foto: Guy Borremans

Antwerpen-Kiel. Einde rond 18.45 u. **Aanmelden gewenst voor 10 maart** via mail naar ardea@hobokensepolder.be, of telefonisch via Walter, want in geval van slecht weer wordt deze telling verplaatst naar een ander moment. Meebrengen: wandelschoenen, verrekijker.

Zondag 15 maart om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Wim Mertens, 03 216 93 62 en Danny Jonckheere, 0478 33 24 27

Meer info: zie 18 januari

Donderdag 19 maart om 20 u

Beheervergadering in CC Moretus

Zware gesprekken na de arbeid - Foto: Dirk Vanderpe

Zaterdag 28 maart vanaf 7.30 u

Lentetrekellingen Hobokense Polder

Contactpersonen: Maarten Mortier: 0496 83 98 44, mmortar@hotmail.com -
Walter De Weger: 0495 23 77 10, deweger.walter@skynet.be -
Luc Van Schoor: 0494 33 63 09, lucvanschoor46@gmail.com

ARDEA nodigt je weer uit om mee te komen trek tellen in Hoboken... Iedereen, van leek tot kenner, is er altijd welkom om mee te helpen kijken, tellen en noteren. Het is een zeer leerrijke en plezierige activiteit die niet enkel regelmatig heel verrassende waarnemingen oplevert, maar ook gegevens voor de wetenschap. En het is toch ook steeds fascinerend om de trekvogels te zien terugkeren vanuit Afrika of Zuid-Europa. En nog een "speciale": we verwachten de miljoenste trekvogel langs de telpost! De Schel dedijk biedt na de natuurbeheerwerken in de nabije Graspolder meer zicht over de Hobokense Polder om trekvogels in beeld te krijgen. De voorbije jaren leerden dat de voorjaars trek minder intens verloopt dan de najaars trek. ARDEA besloot daarom om vanaf 2017 de trek telpost tijdens het voorjaar enkel te bemannen tijdens de week-ends bij aangekondigd goed trek-weer. Dat wil zeggen: droog, matige wind uit noordelijke richting. Als het weer toch gunstig zou zijn voor trek gedurende

de weekdays, kunnen bijkomende teldagen worden ingericht. Wie interesse heeft om hierbij aanwezig te zijn, volgt dus best ook het weerbericht en de ARDEA blog.

Onze doorwinterde trek tellers Luc, Maarten en Walter houden de weerberichten in die periode dagelijks in het oog. Via de blog worden de concrete telmomenten dan daags voordien aangekondigd. Via de website www.hobokensepolder.be/trektellen kan iedereen 's avonds al de telresultaten volgen.

Praktisch:

Afspraak op de Trek telpost Hobokense Polder, Schel dedijk. Vijf minuten wandelen vanaf Petroleumkaai (parking), maar ook bereikbaar met de fiets of te voet via Polderstad en de Schel dedijk. Tijdstip: van 7.30 u tot ca 12 u. Meebrengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, (warme) drank. De trek tellingen lopen tot zondag 3 mei.

Zaterdag 28 maart om 18.30 u

ARUW Nacht van de Steenuil

Coördinatie: Eddie Schild, Wim Stappers, Joris Van Reusel

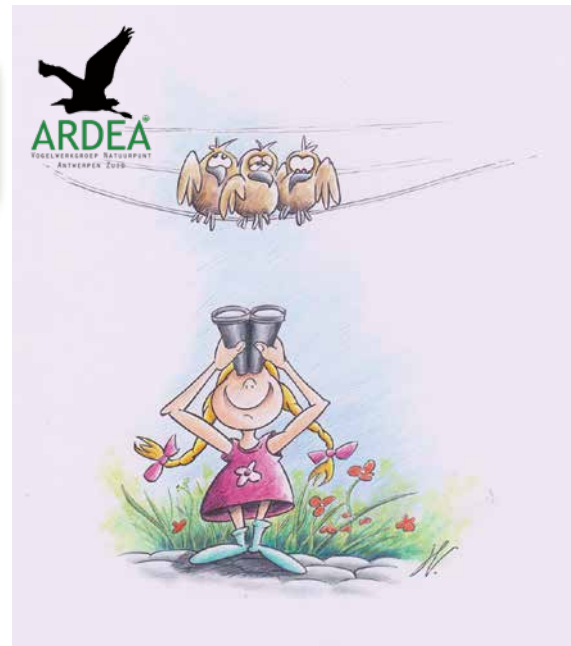

Voor de 4de keer organiseert Ardea's Uilen & Roofvogelwerking ARUW een info-avond met stiltewandeling tijdens de nationale Nacht van de Steenuil die in heel Vlaanderen wordt georganiseerd door Natuurpunt. Tijdens een beeldrijke voordracht verneemt u alles over de uilen die in onze contreien (nog) voorkomen, met speciale aandacht voor de kleinste soort: het steenuiltje. Deze vogelsoort is typisch voor landelijk gebied met knotwilgen en weiden waar paarden of schapen worden gehouden. Ook in ons werkingsgebied, aan de buitenrand van de stad Antwerpen, zijn er nog enkele geschikte biotopen waar de steenuil voorkomt. Door het plaatsen van geschikte broedkasten, in overleg met lokale boeren of grondeigenaars, krijgen ze meer kansen om te overleven. We tonen hoe dat in zijn werk gaat, met

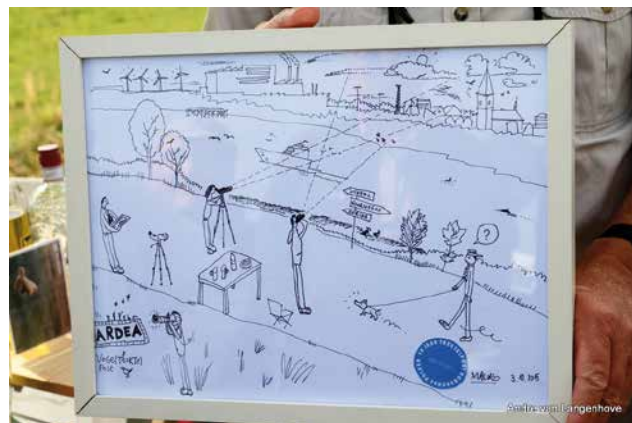
een infostandje en tal van uilen-attributen, bij het nuttigen van een heerlijk steenuilbiertje. Voor de kinderen zijn er ambachtelijk gemaakte uilenkoeken en tekenplaten. Vervolgens gaan we op zoek naar de echte steenuilen. Tijdens de stiltewandeling hopen we ze echt te horen en te zien. In deze tijd van het jaar is er een grote kans op waarnemingen. (En vorig jaar hadden we echt geluk, we zagen ze heel goed!)

Praktisch:

Locatie: Wijkontmoetingscentrum 't Forum, Romeinse Put 97, 2650 Edgem. (Bereikbaar met bus 32 en 92) Start om 18.30 u, einde wandeling rond 21 u. Nadien kan er rustig nage-

Tekening: Herbert Vandelooy

Steenuil - Foto: Kathy De Lange

praat worden tussen pot en pint. Deze avond is geschikt voor alle leeftijden. LET OP: **Inschrijven is nodig voor 25 maart**, via een e-mail naar schild.niels@scarlet.be, met vermelding van naam en het aantal personen.

Gezellig samenzijn met ledenvergadering en feestmaal

Natuurpunt Hobokense Polder vzw

Op **zaterdag 1 februari 2020** gaat onze jaarlijkse ledenavond door in CC Moretus, Berkenrodelei Hoboken. We maken er een feestelijke gebeurtenis van met een superheerlijke maaltijd. Tussendoor houden we de **jaarlijkse vergadering** van onze vzw. Ook dat houden we ludiek dank zij moderne multimedia.

Al onze leden zijn op deze vergadering uitgenodigd. Ieder Natuurpuntlid van onze afdeling is immers statutair toegetreden lid van onze vzw. Onze vereniging heeft echter ook **stemgerechtigde leden** nodig. De drempel om stemgerechtigd lid te worden ligt echt niet hoog. Stuur een briefje of mailtje aan onze voorzitter met je kandidatuur. Enige voorwaarde om aanvaard te worden, is dat je lid bent van onze afdeling.

Agenda

- Aanvaarding van nieuwe stemgerechtigde leden, eventueel ontslaan van stemgerechtigde leden.
- Jaaroverzicht 2019 aan de hand van beelden
- Financieel verslag 2019 en begroting 2020.
- Jaarvoorblick 2020: wat bieden we?
- Verkiezing nieuwe bestuursleden. Voel je je geroepen onze bestuursploeg te versterken, aarzel dan niet je naam op te geven aan voorzitter Danny Jonckheere of penningmeester Luk Smets (zie Colofon blz 2).
- Rondvraag.

Foto: Luk Smets

Tijdens het gezellig samenzijn bekijken we ook een mooie film- en fotomontage van Guy Borremans over de Hobokense Polder, Ardea-uitstappen en persoonlijke reizen.

Voor praktische schikkingen voor het feestelijk etentje: zie kalender 1 februari

Wat gebeurt er in de Polder?

Tekst: Wim Mertens

Foto: Dirk Vandorpe

Dit najaar werden geen grote werkzaamheden uitgevoerd in de Hobokense Polder.

Een beetje anders dan andere jaren waren de maaierwerken in de drooggevallen vijvers. Doordat deze de laatste jaren frequent uitdrogen, breidt de vegetatie (riet, lisdodde, kattenstaart...) zich er bijzonder snel uit. Als we de planten laten groeien, overwoekeren ze de vijvers waardoor deze volledig verlanden. We maaien deze verlandingsvegetaties dus om open water te behouden. Dit helpt, want als

gemaaid riet bij stijgende waterpeilen, langdurig onder water komt te staan, sterven de wortelstokken af bij gebrek aan zuurstof. Lisdoddes overleven volledige onderdompeling wel, maar gelukkig vinden meerkoeten en grauwe ganzen de jonge planten inclusief hun wortels erg smakelijk. In de ondiepe

plassen, waarop we tegen het voorjaar toch hopen, worden de lisdoddes volledig verorberd waarna slechts putten in de vijverbodem overblijven. Op deze manier hopen we ook in 2020 nog open water te hebben in de Hobokense Polder, maar daarvoor is nog veel water nodig.

Deze dagen ben ik dan ook altijd dolblij als het regent.

Verder werden enkele reguliere beheerwerken uitgevoerd: in oktober ondergingen de hooilanden, zoals steeds, een tweede maaibeurt. In november werden vooral rietlanden gemaaid.

Kortelings zal de nieuwe kijkwand de Dodaars aan het Rallegat geplaatst worden.

We doen nog steeds beroep op gulle schenkers om de zware kost hiervan te helpen dragen.

DANK !!!!!

**Een kijkwand kost geld !
Wil je ons helpen, dan kan dat met een gift!**

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen gestort te worden op de rekening BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt met vermelding "Project 4010, Kijkwand Hobokense Polder"

Ook in de Hollebeek werd naarstig gewerkt. Danny en Dirk plantten een kleine fruitboomgaard met appel- en kriebenbomen.

Foto: Danny Jonckheere

Scholen en Goudklompjes

Tekst: Peter Van Elsacker - Foto's: André Van Langenhove

De laatste twee weken van de grote vakantie kwamen de kinderen van de Zomerschool van het Gravenhof (voor anderstalige kinderen) ons helpen. Ze rakelden maaisel langs het rode wandelpad bijeen en ruimden weggevoerd vuil van onzorgvuldige wandelaars op langs de paden in de buurt. Ze hielpen ook mee op het Eikenpad met het verwijderen van Japanse duizendknoop, bramen en scheuten van robinia (= schijnacacia of valse acacia). De week daarna werd daar verder gewerkt met de Polderstadschool en jongeren van de Passage.

Deze zomer was het weeral uitzonderlijk droog. Dat is niet goed natuurlijk, maar het liet ons toe om eens in de drooggevallen plassen te maaien. Drie woensdagen hebben we gewerkt in het Rallegat, dat is de plas waarop je uitkijkt vanuit de Dodaars (het afgebroken betonnen kijkpunt) en de IJsvogel (de houten kijkwand). We maaiden de hoog opgeschoten vegetatie en snoeiden wilgenstruiken weg om te voorkomen dat de plas stilaan zou dichtgroeien en verlanden. Wij willen de plassen open houden voor watervogels en het moeraskarakter behouden. Dat was veel werk maar gelukkig waren er elke keer klassen van de Leerexpert (A. Leyweg 10 en 14) om ons te helpen. De Goudklompjes hebben bovendien op het Broekskot gewerkt om ook daar de vegetatie, met vooral lisdodde en riet, te maaien en wilgen te kappen. De Steinerschool was daarvoor speciaal op een vrijdag afgezakt naar de Polder. Ook werknemers van bedrijven waren daar actief geweest als teambuilding-activiteit, een mooi initiatief dat wij erg smaken.

Het Zeggeveld was in het najaar aan een maaibeurt toe, de school De Puzel heeft ons daarbij goed geholpen. De directe omgeving werd aangepakt samen met de Leerexpert 10: de paden en de grasveldjes erlangs werden gemaaid, van de Dodaars tot voorbij het Zeggeveld. Hun schoolkameraden van de Leerexpert 14 waren dan weer present bij de oude spoorweg, twee woensdagen na elkaar, telkens een an-

dere klas. De bermen werden gemaaid en struiken en bomen ingesnoeid die over de weg groeiden. Bij het maaien laten we een paar blokken ongemoeid, zodat de vegetatie daar als beschutting en als overwinteringsplaats kan dienen voor kleine diertjes. De kinderen haalden eveneens stenen weg op een afgegraven stuk zodat daar later gemakkelijk gemaaid kan worden.

In oktober maaiden de Goudklompjes de omgeving van de United Caps met bijzondere aandacht voor de bestrijding van Japanse duizendknoop door maaien en uittrekken. Eind oktober "speelden" we op verplaatsing: we deden maai- en snoeiwerken in het noordelijk deel van het Hollebeekpark, bij de Zwaantjes.

Naast bovenvermelde beheerwerken is het onderhoud van het veeraster evenzeer belangrijk en daar stak een afzonderlijk ploeg van meer technisch aangelegde Goudklompjes meermaals veel tijd in. Gevallen bomen en takken op de omheining werden in stukken gezaagd en

verwijderd, verrotte weipalen werden vervangen en de prikkeldraad werd hersteld (Aciérie, Zeggeveld, Scheldepolder). Door de afbraak van het kijkpunt de Dodaars was daar een aanpassing van het raster nodig. Aan de Scheldepolder werd een poortje gemaakt naar de hydrant van de waterleiding op de dijk, dat dient alleen om water te kunnen geven aan de Gallowayronden bij grote droogte en blijft gesloten voor de wandelaars.

Zo blijven we ons amuseren, schoolkinderen en Goudklompjes, en maken we van onze Polder een mooi natuurgebied.

Natuurpunt Hobokense Polder kende dit najaar enkele mega geslaagde activiteiten.

Einde september namen we deel aan de grote Schelde-opruimactie. Tijdens **River Clean Up** konden we ca 170 mensen motiveren om een stuk Scheldeboord zwerfvuilvrij te maken. De ca 1600 m lange strook die grenst aan ons natuurgebied werd op enkele uren tijd geruimd van een enorme berg afval.

We rondden af met een drankje, een koffiekoek, een babbel en vooral een voldaan gevoel.

Half november was de weide nabij het station het vertrek- en aankomstpunt van een wandeling die Danny en Luk begeleidden op vraag van onze vrienden van **11 11 11**. De heerlijke brunch, bereid door de 11 11 11-dames, die we met de ca 60 deelnemers konden nuttigen, bracht allicht wat geld op voor een mooi project in het verre arme zuiden.

Een week later was het werken geblazen in onze Polder. De **Dag van de Natuur** is ieder jaar een speciale, waarop we onze noeste werkers net iets meer vertroetelen.

Er is door ca 25 mensen heel veel werk geleverd in het rustgebied.

Conservator Wim kan tevreden terugkijken op de gepresteerde arbeid.

Onze afdeling deed 4 najaarstoppers

het “mega” in woord en beeld

En dan was er begin december onze **Fakkelsmultocht “De Warmste Polder”** in het kader van de Warmste Week.

Deze avond overtrof onze stoutste verwachtingen. We kregen net op de kop 200 inschrijvingen. Een hele ploeg mensen zorgde ervoor dat alles goed kon verlopen. Ook de weergoden waren ons gunstig gezind. Het was een feeëriek zicht: de volwassenen met hun fakkels en de kinderen met hun lampjes in het bos te zien verdwijnen.

Dank je wel, gidsen Peter, Luk en Stan en hun begeleiders in de achterhoede, vertelster Sylvia, cateringdames Annie, Lisette, Heidi, bierman Koen, vuurmeester Swa, onthaaldame Hedwig, materiaalmannen André en Franz, de dames van Welzijnsschakel, Rony en United Caps voor de fijne gift om onze flyers te drukken, en vooral alle deelnemers.

Door jullie inschrijving, door jullie nagenieten bij een jeneverke of een Hobokens Wild, konden we **1050 euro** storten aan **Welzijnsschakel Hoboken** = het goede doel waar we het voor deden. Toch wel een mooi bedrag waar we trots op zijn.

DANK voor alle inzet!

Ria

Molen van Sint-Anneke in de Hobokense Polder? Nonsens!

Peter Van Elsacker

De stad Antwerpen overweegt om de molen van Sint-Anneke te verplaatsen naar de Hobokense Polder om te dienen als trekpleister in het toerisme rond Nello en Patrasche. Bouwen in een beschermd natuureservaat is al een slecht idee en het verband tussen Nello en Patrasche en het dorp Hoboken is regelrechte fantasie.

Het verhaal van Nello en Patrasche, "A dog of Flanders" (1872) van Marie Louise de la Ramée (pseudoniem Ouida), wordt gesitueerd in Hoboken. Eerst benadrukken: het is een fictief, romantisch verhaal dat zodanig commercieel geëxploiteerd wordt dat goedgegelovige (Japanse) toeristen wel eens denken dat het echt gebeurd is.

En in Hoboken, wat is daar nu van aan? Op Wikipedia staat daar een goede uitleg over¹. Omdat er mensen zijn die beweren dat Hoboken (expliciet) vermeld wordt, wou ik dat zelf eens vaststellen en heb ik het verhaal in de originele Engelse versie gelezen. Dit zijn mijn bevindingen.

Nello is afkomstig van de Ardennen, dat wordt meermaals gezegd. Hij heeft een vriendinnetje Alois, de dochter van de molenaar. De molen staat in het centrum van het dorp, op een heuveling, tegenover een oude, bouwvallige grijze kerk met torenspits. Het is een rode windmolen. Er stond inderdaad een rode molen op de hoek van de Sint-Bernardsesteenweg en de Eikenlei². Of er toen al een kerk stond, dat weet ik niet maar ik betwijfel het: de

parochie H. Familie is pas in 1944 opgericht en de nieuwe H. Familiekerk is in 1969 gebouwd. In de tijd van Ouida was er maar één kerk in Hoboken: die van O.L.Vrouw, in het centrum³.

"Hoboken" wordt nergens vermeld. Van uit het dorp ziet men

de kathedraal van Antwerpen in het noordoosten, een mijl van Antwerpen ("a league" ≈ 5,5 km).

Een groot kanaal loopt door het dorp, er is geen sprake van de Schelde of enige rivier.

Er zijn veel verwijzingen naar Brabant. De vorige eigenaar van Patrasche is een slechte, dronkzuchtige *Brabander*. Hij laat Patrasche voor dood achter in een greppel, haastig op weg naar de kermis in *Leuven*. De kermis in Leuven trekt veel volk aan langs de weg, maar geen enkele voorbijganger kijkt ernaar. Een dode hond meer of minder, dat betekent niets in Brabant. Later wordt die alcoholische "*Brabantois*" in een dronkemansruzie op de kermis van Mechelen gedood. De provincies bestaan al sinds 1815, dus was de provincie Antwerpen al gekend toen Ouida het verhaal schreef (1872).

De schrijfster neemt het trouwens niet nauw met geografie. Ze schrijft ergens lyrisch over

de Ardennen, waar de Maas langs de stadsmuren van *Dijon* loopt... De bron van de Maas ligt zo'n 100 km noordelijker en Dijon ligt in Bourgondië.

Misschien bedoelde ze Bouillon in de Ardennen, daar ligt een "Bastion de Bourgogne". Anderzijds is er in Dijon een Rue des Ardennes. Het is vergezocht, maar wie weet heeft ze dat gebruikt als inspiratie.

Mijn conclusie:

Jan Corteel van de Toeristische dienst van Antwerpen lanceerde in de jaren 1980 de stelling dat Hoboken het dorp is van Nello, omdat Japanse toeristen daarnaar vroegen. Argumenten: de rode molen (zoals er wel meer zijn in Vlaanderen), Antwerpen op 5 km in het noordoosten, en het kanaal: dat zal wel de Schelde geweest zijn (die niet *door* Hoboken loopt maar *ernaast*). Dat was voldoende om dit commercieel uit te buiten. Jan Corteel werd geobsedeerd door alles wat Japans was⁴, wat een slechte basis is voor enige zin voor realisme.

Toen ik in het verhaal die verwijzingen naar Brabant las, naar Mechelen, naar een kanaal naar Leuven, de dronkaard die pendelt tussen Mechelen en Leuven, dan kan men evengoed het dorp ergens ten zuiden van Mechelen plaatsen, aan het kanaal Leuven-Dijle. Mijn bevindingen komen dus overeen

met die van het Wikipedia-artikel.

Bijgevolg:

- Het dorp van Nello en Patrasche is gewoon een verzinsel, gebaseerd op verschillende indrukken die Ouida in Vlaanderen opdeed, en niet Hoboken. Dat geografie-onbelangrijk was voor Ouida blijkt heel duidelijk uit de verwijzing naar Dijon in de Ardennen. Het is tenslotte een vertelling.
- Als men in Hoboken toch verder wil doen met deze waan, dan is een locatie in de Hobokense Polder volledig misplaatst. Die zou ofwel in het centrum moeten komen (zoals in het verhaal staat), ofwel waar de vroegere Rode Molen stond op de hoek Sint-Bernardsesteenweg en Eikenlei. Dan kan men er tegelijk een oud kerkje naast bouwen.
- De - witte - molen van Sint-Anneke

is al een keer verhuisd vanuit Limburg om te dienen als horeca-versiersel en dat zou dan opnieuw gebeuren. Hem verhuizen naar de Hobokense Polder is geen goed idee volgens de molenaar Herman Vercammen, want daar is onvoldoende windvang. Een windmolen zonder wind, dat is zijn doodsteek⁵. Maar het is een aantrekkelijke valstrik voor (Japanse) toeristen, goed voor de commercie, en wie ligt dan nog wakker van neppe toestanden?

Uitsmijter:

Ouida vindt Vlaanderen geen aange-naam land, het is saai en lelijk, en Antwerpen is nog erger: een oude hoop stenen op mismaakte pleinen. Wat is Antwerpen zonder Rubens?

Een vuile, duistere, bruisende markt, waar niemand ooit naar zou kijken, behalve de handelaren die zaken doen

op de kades (“A dirty, dusky, bustling mart, which no man would ever care to look upon save the traders who do business on its wharves.”)

Gaan de toeristische diensten dat ook in hun folders opnemen?

¹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Een_hond_van_Vlaanderen

² <http://www.molenechos.org/ver-dwenen/molen.php?nummer=4159>

³ <http://www.hfamhob.be/parochie.htm>

⁴ Artikel in De Standaard, 28 mei 2010, ‘Yoshimi was mijn leven’

⁵ Artikel in de Gazet van Antwerpen, 6 september 2019, ‘Molen Sint-Anneke verhuist mogelijk naar Hobokense Polder’

**Natuurpuntbier
Hobokens Wild**

Wild bier van Hoboken

Geniet van ons artisanaal gebrouwen bier en steun de prachtige natuur van de Hobokense Polder

Bestel nu uw bierpakket als origineel eindejaarsgeschenk of gewoon ... lekker voor uzelf
Verkrijgbaar in 3 wilde biertypes:

fris en vol **Blond**
(6,5% Alc.)

kruidige **Tripel**
(8,0% Alc.)

warm winters **Amber**
(9,2% Alc.)

per soort of mix
in pakket van 6 of 12

Bestel nu via onze webshop: **hobokenswild.ccvshop.be**

Natuurpunt
Hobokense Polder

Prijs vanaf 18 € per 6
afhaalpunt in Hoboken

Meer info: hobokenswild@hobokensepolder.be

Vogelwaarnemingen – Regio Zuid Antwerpen

augustus - oktober 2019

Luc Van Schoor - Vogelwerkgroep ARDEA

Tijdens deze 3-maandelijke periode werden in het ARDEA-werkingsgebied in totaal 2745 vogelwaarnemingen ingevoerd door 112 waarnemers.

In dit aantal zijn de waarnemingen van vogels die tijdens de trektellingen over de Schelde en/of over Burcht/Linkeroever vlogen, niet inbegrepen.

Veel dank aan de vogelliefhebbers en fotografen die ons heel wat nuttige informatie bezorgen met hun inzendingen. Op de ARDEA website kan je dagelijks ingevoerde waarnemingen steeds bekijken via www.hobokensepolder.be/vwardea/waarnemingen.htm

14de herfsttrektellingen Hobokense Polder, 1 september tot 31 oktober 2019

Gedurende deze herfsttrektellingen lag het aantal teluren, deels door afwezigheid van de tellers, deels als gevolg van minder gunstige weersomstandigheden, beduidend lager dan vorige jaren. Met 52 teluren was deze trektelling, op 1 na (2006 : 23u40) de kortste in de rij.

Met een totaal van 26914 vogels kwamen we op slechts 27% uit ten opzichte van vorige herfsttrektellingen (2018 : 94273 vogels). De verhoopte 1 miljoenste trekvogel werd daardoor niet gehaald. Bijgevolg blijven nog 7023 vogels te gaan op de volgende trektellingen in 2020.

Nieuwe dagrecords noteerden we: Gaai : 926 ex op 21 september (zie ook soortbespreking)
Merel : 14 ex op 24 oktober
Vermeldenswaard waren ook de 1103 overvliegende koperwieken op 24 oktober en de 3805 houtduiven die op 25 oktober in groepen oostwaarts trokken.

Soortenbespreking

Van 127 soorten werden waarnemingen ingevoerd, waarbij geen nieuwe op de lijst verschenen.

Hierna bespreken we een selectie van 28 soorten waarbij niet alleen zeldzame of schaarse vogels aan bod komen, maar ook bijzondere informatie over algemene soorten.

2 pleisterende of foeragerende **kleine zilverreiger** waren present in de Hobokense Polder op 19 augustus (MM), 22 en 26 september (LF).

In vergelijking met vorige najaren bleef het aantal **grote zilverreigers** beperkt tot 19 exemplaren, waarbij tijdens deze periode in de Hobokense Polder - wegens de uitgedroogde plas - geen enkele reiger werd waargenomen. Max 3 ex over Hoboken op 5 oktober (RH) en 3 ex over Frijthout/Hove op 20 oktober (SVB).

Op 3 dagen in augustus/september werden in totaal 32 overvliegende **ooievaars** waargenomen :
1 ex op 6 augustus over de Beekhoek/Hove (JD)
18 ex. vlogen richting zuid op 8 september over Moretusburg-Hoboken

Bonte vliegenvanger - Foto: Guy Borremans

en 4 ex. vlogen noordwaarts over Hobokense Polder (MM) en ook nog 9 ex overvliegend zuid op 19 september over Hoboken (JDB)

In augustus trokken enkele **zwarte ooievaars** zuidwaarts over de Hobokense Polder: 1 ex op 8 augustus (MM) en 2 juveniele vogels op 14 augustus (GB, MM).

Tijdens de periode van half augustus tot begin oktober werden in totaal 41 overvliegende **lepelaars** langs de Schelde in Hoboken waargenomen. De grootste groep van 13 exemplaren trok zuidwaarts langs de trektelpost Hobokense Polder op 22 september (LVS).

Witgatjes - Foto: Guy Borremans

We noteerden in september 3 door-trekkende **visarenden**: 1 ex op 8 september over Hobokense Polder (JDB), 1 ex op 9 september over Hobokense Polder (MM) en 1 ex over Frijthout/Hove (SVB).

Op 8 oktober vloog een **rode wouw** over Hoboken (JPo) en op 25 oktober een exemplaar over Middelheim Park/Antwerpen (JB).

De enige waargenomen **blauwe kiekendief** trok op 14 oktober over Hoboken (JPo, RH) en op 9 februari trok een niet op soortnaam gebrachte **grauwe/steppenkiekendief** door tijdens een trektelling op de Hobokense Polder. (MM)

Voor zover bekend werd een eerste broedgeval van **wespendief** in de Hobokense Polder vastgesteld (MM).

Tot 9 september werden 17 waarnemingen ingevoerd van het adulte broedkoppel en 2 juveniele vogels (MM, GB, KDM, RH, DJ, JP). Voorts werden nog solitaire wespendien gezien en gefotografeerd op 1 augustus over Uilenbos/Hove (JD) en nabij UZA/Edegem (JS). 1 ad. exemplaar in de Beekhoek/Hove (GD), 1 ex over Ringlaan/Berchem op 8 augustus (LS), 2 ex over Hove op 15 augustus (JD) en 1 ex over Hove op 20 augustus (JD).

Een juveniele **havik** vloog over de Hobokense Polder op 16 augustus (MM).

In oktober trokken min. 4 **smellekens** over onze regio: 1 wijfje op 8 oktober over Frijthout/Hove (JCe), 2 ex over Hobokense Polder op 12 oktober (LVS) en 1 man op 22 oktober over Hobokense Polder (MM, LVS).

Bij gebrek aan andere geschikte waterrijke biotopen blijft de Hobokense Polder zowat het enige gebied in onze regio waar tijdens de najaarstrek regelmatig waadvogels foerageren.

Augustus levert de meeste waarnemingen op van **oeverloper**, geregeld 1 ex. (GB, KDL, MM) witgat tot max 4 ex (PP, MM, KDL, GB, DJ, PL, LF) en **groenpootruiter** 1ex. (MM,GB,DJ).

Solitaire **houtsnippen** werden vanaf 9 oktober zowel in de Hobokense Polder (DJ) als nabij Fort VI/Wilrijk (ET) waargenomen.

Kleine bonte specht - Foto: Julien Dua

Na het broedseizoen trekken de meeste **zwartkopmeeuwen** snel weg van hun broedplaatsen naar hun overwinteringsgebieden. In het Antwerpse havengebied overwinteren een 10-tal individuen (Bram Vogels en Renaud Flamant). De waarnemingen van 2 noordwaarts vliegende adulte vogels langs de telpost Hobokense Polder op 5 oktober (LVS) en 2 adulte exemplaren die zuidwaarts vlogen op 24 oktober (LVS) betreffen mogelijk vogels op voedseltrek.

Een **middelste bonte specht** zat in gezelschap van een groepje mezen in het Schoonselhof/Antwerpen op 8 oktober (SB).

Kleine bonte specht werd van eind augustus tot begin oktober gezien of gehoord in het Uilenbos/Hove (SH, OF), in Hof ter Linden/Hove (LS), in Fort VI/Wilrijk (LP) en in Fort V/Edegem (WVA).

Op 22 oktober vlogen 2 **waterpiepers** langs de telpost Hobokense Polder en op 24 en 25 oktober telkens 1 ex (LVS).

Solitaire **paapjes** pleisterden op 8 september in de Hobokense Polder (WM), op 12 september langs de Lintsesteenweg/Hove (JD) en op 30 september op Blue Gate/Antwerpen (JPo).

Op 11 oktober vlogen 2 **beflijsters** over Frijthout/Hove (JCe), op 24 oktober 2 ex over Hobokense Polder tijdens trektelling (LVS) en op 27 oktober pleisterde een mannetje in Edegem (GP).

Een juveniele **bonte vliegenvanger** pleisterde op 29 augustus in een private tuin te Edegem (PH en MH).

Vanaf half september werd een uitzonderlijke invasie van **gaai** vastgesteld in

Beflijster - Foto: Geert Pille

Gaai - Foto: Walter De Weger

Vlaanderen en Nederland. De grootste aantallen trokken via de Scheldevallei naar Midden-Nederland met op enkele trekposten dagtotalen van 2000 of meer vogels.

Op 21 en 22 september telden we op de telpost Hobokense Polder in totaal 1404 gaaien die in losse groepen (max 80-tal vogels) in NO richting doorvlogen (LVS, MM, WDW). Vermits er tussen 9 en 21 september geen trektelling plaats vond lag het aantal doortrekkende gaaien waarschijnlijk nog een stuk hoger.

Massale trek van gaaien, veroorzaakt door een succesvol broedseizoen en voedselgebrek, is een betrekkelijk schaars fenomeen. De vorige invasie dateert van 2010. De vogels zijn, gezien de noordelijke trekrichting en externe informatie, meestal afkomstig van Midden-Europa.

Europese kanarie werd 2 x gezien en

gehoord. 9 oktober 1 overvliegend Frijthout/Hove (JCe) en 24 oktober een mannetje overvliegend en waarschijnlijk neergestreken in Hobokense Polder (LVS).

Tussen half september en half oktober werden op volgende plaatsen een **appelvink** waargenomen:

16 september, Elsdonk/Edegem (WVA), 1 oktober Kiel/Antwerpen (JPo), 3 oktober centrum Hove (JCe), 15 oktober Schoonselhof/Antwerpen (SB) en op 24 oktober vloog een groepje van 5 ex over Umicore/Hoboken (KDK).

Het aantal waarnemingen van **kruisbek** bleef beperkt. 1 wijfje op 6 september Hobokense Polder (MM), 1 ex op 15 september Elsdonk/Edegem (WVA), 9 ex op 30 september Blue Gate Antwerpen (JPo) 1 man op 24 oktober over telpost Hobokense Polder (LVS, MM).

Niet opgenomen in de soortenbespreking wegens onduidelijke determinatie en uitblijven van een reactie na vraag voor meer informatie :

raaf, 1 ter plaatse bij de parking Olympiade/Antwerpen op 2 oktober 2019. Dit is een zeldzame soort die nog niet in de zuidrand van Antwerpen werd waargenomen.

Waarnemers:

DJ	Danny Jonckheere
ET	Elias Tibax
GD	Gerald Driessens
GB	Guy Borremans
JCe	Jan Celis
JDB	Jan De Bie
JP	Joachim Pintens
JPo	Jonas Pottier
JS	Jos Simons
JB	Jozef Bafort
JD	Julien Dua
KDL	Kathy De Lange
KDK	Kris De Keersmaecker
KDM	Kurt De Meulemeester
LP	Laura Pattyn
LF	Lersche Franck
LS	Louis Schramme
LVS	Luc Van Schoor
MM	Maarten Mortier
MH	Marc Hofman
OF	Olivier Fuchs
PH	Peter Hofman
PP	Peter Partoens
PL	Pieter Leblans
RH	Rens Hendrickx
SH	Steven Hostyn
SVB	Steven Van den Bussche
SB	Stijn Baeten
WDW	Walter De Weger
WVA	Wouter Van Assche
WM	Wim Mertens

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Aan Tafel BVBA, Fried Denayer, Pierre Van den Eedenstraat 47, 2660 Hoboken. Tel. 03 828 53 28
 Beenhouwerij Van der Keere, Kapelstraat 39, 2660 Hoboken. Tel. 03 827 53 01
 Brood & Banket bij Marc & Evi Helsen, Krekelstraat 83, 2660 Hoboken. Tel. 03 827 47 04
 Broodjeszaak Bagatelle, Steynstraat 35, 2660 Hoboken. Tel. 03 825 47 44
 Fietsenwinkel XTR-shop, Kapelstraat 137, 2660 Hoboken. Tel. 03 827 58 47
 Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken. Tel. 03 830 44 90
 United Caps, Plastiëken dopjes, Schroeilaan 15, 2660 Hoboken. Tel. 03 830 40 00
 Uurwerken, Juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81 2660 Hoboken. Tel. 03 830 21 12

Onze zoogdieren

De egel (*Erinaceus europaeus*): Deel 2

Bert Mertens

Voortplanting en overleving

De voortplantingsperiode van de egel begint kort na de winterslaap en loopt door tot in juli. Ontmoetingen tussen beide geslachten gaan er meestal luidruchtig aan toe. Het mannetje omcirkelt het vrouwtje een aantal malen, waarop het vrouwtje agressief haar stekels aan hem presenteert. Als twee mannetjes hetzelfde vrouwtje op het oog hebben, zullen zij met elkaar vechten door te bijten en te stoten. Het paren is een langdurig liefdespel, dat omzichtig maar vooral ook voorzichtig gebeurt. Om het vrouwtje paarbereid te krijgen, doen de dieren een soort dans. De twee dieren gaan tegenover elkaar staan, met de snuiten tegen elkaar. Terwijl zij elkaar besnuffelen, urineren beide dieren. Het mannetje doet vervolgens pogingen om achter het vrouwtje te komen, maar die draait zich steeds van hem af. Het mannetje zal tegen het vrouwtje aan stoten met zijn snuit en poten. Vervolgens richt hij zijn hoofd op en opent hij zijn lippen ver uit elkaar. Dit spel kan uren duren en behoorlijk luidruchtig zijn.

Wanneer het vrouwtje instemt met paring drukt zij zich tegen de grond, spreidt haar achterpoten en legt haar stekels plat. Het mannetje houdt vervolgens met zijn poten haar flanken vast en met zijn bek haar hals. De paring zelf duurt enkele minuten. Tijdens de paring maken de dieren luidruchtige snuffel- en niesgeluiden. Indien het daadwerkelijk tot paring en bevruchting komt, zal het vrouwtje na een dracht van ongeveer 35 dagen gemiddeld 4-7 jongen werpen.

Mogelijk hebben egels in onze streken in eenzelfde seizoen soms 2 worpen, maar daarover is weinig bekend. Het is immers moeilijk uit te maken of jongen die laat op het seizoen geboren zijn van een tweede succesvolle worp afkomstig zijn, dan wel van een late worp nadat een eerste worp mislukt is. De jongen worden grootgebracht in

een ruim koepel-nest van bladeren.

Het mannetje neemt geen deel aan de bouw van het nest, noch aan het verzorgen van de jongen. Egels worden naakt en blind geboren (10 tot 25 gram), maar de kleine, nog witte, onderhuidse stekels beginnen al een uur na de geboorte door de huid te prikken. Na anderhalve dag verschijnen er bruine stekels met witte punten; de vacht komt in de tweede week. Na 22 dagen verlaten de jongen voor het eerst het nest. De jongen lopen dan in 'kop-staartformatie' in een rij achter hun moeder aan. Buiten het nest eten zij voor het eerst vast voedsel. Zogen gebeurt enkel in het nest. De jongen worden na vier tot zes weken gespeend. Na 5-6 weken worden de jongen zelfstandig en verlaten ze het moederlijke nest voorgoed. In deze eerste maanden van hun zelfstandige leven gaan de jongen op zoek naar een eigen leefgebied, om zich nog voor of kort na hun eerste winter te vestigen. Vele jongen halen het volgende seizoen niet.

Een deel van de jongen sterft nog voor ze het nest verlaten, kort na het zelfstandig worden, of tijdens de winterslaap. De enige verdediging van nestjongen tegen predators bestaat uit het blazen of het oprichten van de stekels. Egels kunnen maximaal ongeveer 8 jaar oud worden, maar de meerderheid bereikt deze leeftijd niet. Vele dieren sterven tijdens de winterslaap door een gebrek aan vetreserves. Vooral jonge dieren en vrouwtjes slagen er vaak

niet in om tijdens de herfst hun gewicht boven de kritische grens van 400 g te brengen. Daarnaast beïnvloeden ook parasieten (vooral teken, vlooien en mijten) hun levensverwachting. Predatie is in onze streken wellicht minder belangrijk. Jonge of verzwakte dieren vallen wel eens ten prooi aan een vos of das. Deze laatste heeft met zijn stevige klauwen geen enkel probleem om een volwassen egel te ontrollen en vormt in streken waar hij voorkomt een belangrijke predator. Egels hebben een sterke afkeer van dassengeur, waardoor wordt aangenomen dat ze ecoducten vermijden die door dassen gebruikt worden. In gebieden waar dassen voorkomen, zijn egels duidelijk in lagere aantallen aanwezig, terwijl ze zelfs afwezig

zijn in gebieden waar dassen hoge dichtheden bereiken. Vossen zouden een minder belangrijke rol spelen in de predatie van egels. Nestjongen en zieke dieren zijn ook kwetsbaar voor ratten, hermelijn en wezel. Ook roofvogels durven zich aan egels vergrijpen. Tijdens mijn reizen naar Bulgarije heb ik ook geleerd dat de plaatselijke Keizerarenden gespecialiseerd zijn in het jagen op de lokale egels (Oost-Europese egel). In de zomer komen ook veel egels om in het verkeer.

In Vlaanderen en de rest van Europa is de egel relatief gezien het belangrijkste verkeersslachtoffer onder de zoogdieren. Per jaar zouden in Vlaanderen ruwweg tussen 230.000 en 350.000 egels in het verkeer sneuvelen. De meeste slachtoffers vallen in de zomer, met een piek in de maanden juni en juli. In deze periode worden vooral mannetjes dood aangetroffen, omdat zij dan actief naar vrouwtjes zoeken en daarbij regelmatig wegen moeten oversteken. Later op het seizoen worden vooral jonge egels aangereden. Een groot aantal dode egels langs de baan in een bepaalde regio kan mogelijk betekenen dat de lokale populatie het goed doet. Toch kan verkeerssterfte wel degelijk een negatieve invloed hebben op lokale populaties. De laatste decennia is het wegennet steeds dichter geworden en de verkeersintensiteit, ook gedurende de nacht, is toegenomen. Een dichter wegennet creëert barrières voor

tal van dieren, waardoor hun leefgebied versnipperd wordt. Egels blijken echter niet bijzonder gevoelig te zijn voor versnippering. De toenemende verkeersdrukte daarentegen kan wel verantwoordelijk zijn voor het verdwijnen van egels in gebieden waar deze in lage aantallen voorkomen. De capaciteit van deze soort om lange afstanden af te leggen, maakt echter dat in deze

gebieden doorgaans snel herkolonisatie plaatsvindt, wellicht hoofdzakelijk door jonge dieren die een eigen leefgebied zoeken. Ook al kunnen kleine egelpopulaties lokaal uitsterven door verkeerssterfte, is het voorkomen van de egel als soort dus niet bedreigd door verkeerssterfte.

Hun uitermate sterk ontwikkelde hoor- en reukvermogen maakt egels bijzonder alert voor gevaar. In tegenstelling tot wat algemeen gedacht wordt, rollen egels zich niet onmiddellijk op als ze zich bedreigd voelen. In een eerste reactie richt de egel zijn platliggende stekels op om er een ondoordringbare bolster mee te vormen. Indien mogelijk vlucht de egel richting struikgewas. Als er geen tijd is om dekking te zoeken, verstart hij en drukt zich tegen de grond, waarbij de huid met stekels zich naar beneden trekt en daarbij de poten, de staart en het gezicht bedekt. Dit typische 'fronsens' laat de egel toe om toch nog te zien en te horen wat er rondom hem gebeurt. Pas wanneer het gevaar voor de egel tastbaar wordt, bijvoorbeeld als het dier aangeraakt wordt, rolt deze zich ook daadwerkelijk op. Zonodig kunnen egels urenlang opgerold blijven.

Egels smeren hun stekeloppervlak soms in met bepaalde substanties uit hun omgeving, zoals bijvoorbeeld hondenpoep of bepaalde plantensoorten. Ze vermengen die eerst al kauwend met hun speeksel tot een smeulige brij. Dit fenomeen noemt men 'self-anoin-

ting', wat zoveel betekent als 'zichzelf insmeren'. Dit gedrag is typisch voor egels, hoewel sommige andere dieren (zoals ratten, tenreks en bepaalde eekhoorns) een gelijkaardig gedrag vertonen. Bij egels wordt de reactie uitgelokt door stoffen die een sterke geur of smaak afgeven. Self-anointing maakt dat de egel een sterke, onaangename geur verspreidt. Dit gedrag werd waargenomen bij beide geslachten en voor de verschillende leeftijdsklassen. Over het waarom van dit gedrag is weinig bekend, maar mogelijke verklaringen gaan van seksueel gedrag, camouflage tegen predators, lichaamshygiëne, tot het aanbrengen van een persoonlijke lichaamsgeur die in de onderlinge communicatie tussen egels een rol zou kunnen spelen.

Bedreiging en verdediging

Als een egel iets onverwachts hoort of ziet, richt hij de stekels op zijn hoofd op, door zijn schouders in te trekken en de snuit omlaag te houden. Mocht het bedreigend worden, dan trekt de egel zijn poten in en rolt hij zich op tot een bal. Het kost hem slechts drie seconden om zich op te rollen. De kop, poten en staart zijn dan naar binnen gericht. Deze stekelige bal vormt een goede bescherming tegen natuurlijke vijanden. In opgerolde toestand staan de stekels in alle richtingen, dankzij kleine huidspiertjes aan de uiteinden van de stekels. De egel is dan alleen kwetsbaar aan de opening aan de onderzijde, die echter bijzonder klein is en slechts weinig dieren kunnen hem daar aanvallen zonder geprikt te worden. Als de bedreiging weg is rolt hij zich weer uit, wat ook in een seconde of drie gebeurt. Vervolgens haast hij zich luid snuffend naar een schuilplaats. In studies naar egelgedrag gebruiken egels giftige, irriterende en sterk ruikende stoffen zoals tabak, zeep, uitwerpselen en de huid

van giftige padden om de stekels mee in te smeren.

De belangrijkste natuurlijke vijanden zijn waarschijnlijk de das en de buning. Ook boommarter, vos, hond, lynx, wild zwijn en roofvogels als havik, steenarend en oehoe vangen weleens een egel. De belangrijkste doodsoorzaak is echter verhongering tijdens de winterslaap en, in stedelijke gebieden, het verkeer. Bij een natuurlijk levens-einde is de levensverwachting vier tot zeven jaar, met een maximum tot tien jaar.

LET OP!!!

Slakkenkorrels en insectenverdelgers zijn dodelijk voor egels. Kleine hoeveelheden van het gif kunnen op den duur te veel worden voor de egel die dergelijke beestjes iedere nacht eet. Ook de zogenaamde Ecorrels raden wij af aangezien een aantal honden en katten erg ziek geworden zijn na het eten van deze korrels! Laat geen blikjes en bekertjes slingeren. Egels kunnen er in vast komen te zitten.

EXTRA: Wat kan jij doen voor onze egels?

De grootste bedreiging voor de egel zijn kou en nattigheid gedurende de wintermaanden en het vroege voorjaar. Deze tijd van het jaar zijn ze gevoelig voor lage temperaturen, vocht en overstromingen. En er bestaat het gevaar dat hun nest verstoord wordt.

Biedt egels daarom een droge en beschutte plek waar ze een nest kunnen maken, waar ze kunnen overwinteren en jongen kunnen grootbrengen.

Onze tuinen worden meestal zo keurig onderhouden, dat er nauwelijks natuurlijke bescherming voorhanden is in de vorm van braamstruiken, heg-

gen en omgevallen bomen. Hierdoor zijn sommige egels geneigd hun nest te bouwen op minder geschikte plaatsen zoals in afvalverbrandingshopen (waar ze kunnen verbranden), composthopen (waar ze doorspit kunnen worden) of in garages en kassen (waar ze opgesloten kunnen worden).

Het egelhuis is ontworpen om egels optimale overlevingskansen te bieden.

Uw hulp is daarbij dringend gewenst. U kunt het huis kant en klaar bestellen bij Vivara. Of zelf een huis maken (zie Bouwtekening egelhuis op de volgende pagina).

Wanneer is de beste tijd voor het installeren van het egelhuis?

Doe dit zo vlug mogelijk. In de periode van oktober tot maart hebben egels een plek nodig voor hun winterslaap. De nestbouw begint soms al in oktober. Sommige egels veranderen in februari nog van nestplaats. Daarom kunt u uw egelhuis op ieder tijdstip gedurende de winter plaatsen.

Van maart tot september hebben de vrouwtjesegels een veilige plek nodig om hun jongen groot te brengen. En van februari tot december moeten egels zonder jongen overdag een

veilige schuilplaats hebben. Zo ziet u, het tijdstip maakt niet uit, het belangrijkste is dat u een egelhuis plaatst!

Waar plaats ik het egelhuis?

Zoek een rustige plek met wat bodembegroeiing. Zorg ervoor dat

honden en spelende kinderen uit de buurt van het egelhuis blijven. Honden kunnen een egelhuis uitgraven en de egel in winterslaap doden.

Aangezien egels de grenzen van hun gebied graag onderzoeken, kan het nuttig zijn de ingang van het huis vlakbij een schutting te plaatsen. Zo zal de egel de opening makkelijker terug vinden. Egels zijn schuwe dieren, probeer daarom de ingang verborgen

te houden voor andere dieren. Dit kan d.m.v. overhangende takken en bladeren. Weersta de verleiding de ingang zo te plaatsen, dat u de egel in en uit kunt zien lopen. De kans is groot dat het egelhuis dan niet gebruikt wordt!

Hoe plaats ik het egelhuis?

Vul het egelhuis half met dorre bladeren. Zet het huis op een paar tegels om rotting te voorkomen. Bedek het hele huis van buiten met bladeren of turfmoel, behalve de ingang en de ventilatiebuis. Deze laag vormt een extra bescherming tegen de kou. Leg er een oude mat of een stuk fijnmazig gaas overheen om wegwaaien van het blad te voorkomen.

Nadat het huis gebruikt is en weer verlaten, moet het worden schoonge-

maakt en voorzien van vers dor blad. Egels willen namelijk ieder jaar een nieuw nest bouwen. De beste tijd voor het schoonmaken is april/mei.

Bouwtekening egelhuis

Met behulp van deze bouwtekening kunt u zelf een egelhuis bouwen!

<https://www.egelbescherming.nl>

Links

<https://www.natuurpunt.be/pagina/egelstraat-wat-kan-je-doen-voor-de-egel-je-tuin>

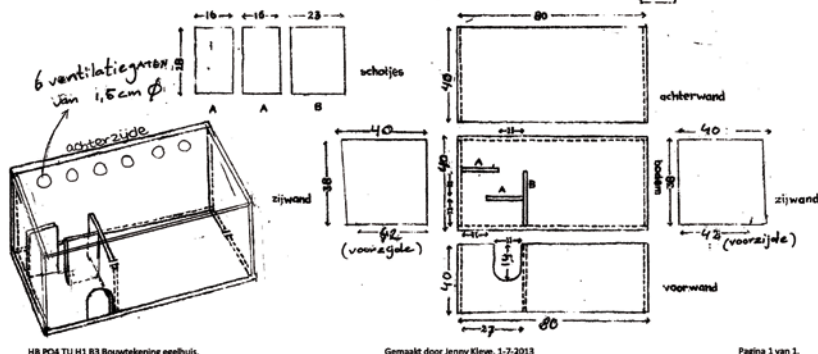
<https://www.natuurhulpcentrum.be/andere-opvangcentra-voor-vogels-en-wilde-dieren/#.XTTGvK2YOV4>

HB P04 TU H1 B3 BOUWTEKENING EGELHUIS VERSIE 1.5.

Updates to: info@egelbescherming.nl

Bouwtekening egelhuis

www.egelbescherming.nl

HB P04 TU H1 B3 Bouwtekening egelhuis.

Gemaakt door Jenny Kleve, 1-7-2013

Pagina 1 van 1.

Nieuwe broedkast voor de Kielse slechtvalken

Vorige winter besloot Ardea's Roofvogel- en Uilenwerkingsteam (ARUW) om een nestkast te plaatsen voor de slechtvalken op de toren van de Christus Koning Kerk (CKK) op het Kiel te Antwerpen.

De jaren voorheen waren er reeds enkele mislukte broedpogingen geweest. De nestkast die Natuurpunt in 2012 in samenwerking met het Fonds voor de Instandhouding van Roofvogels (FIR) op de Kielse Silvertopblokken plaatste, bleek na 6 jaar helaas niet in de gunst van deze vogels te vallen.

Op de toren van de CKK voelen ze zich echter wel thuis. De slechtvalken legden er de voorgaande jaren hun eieren echter in de dakgoot, op een bedje van (natte) bladeren en prooi-resten. Maar een vochtige ondergrond is nefast voor het uitbroeden van eieren. Het leidde dus niet tot een succesvol broedgeval. Met de houten "proefbroedkast" werd dat probleem begin 2018 verholpen. De slechtvalken maakten er gretig gebruik van en legden hun eieren in de bak.

In 2018 leidde dit tot een succesvol broedgeval met drie jongen. De vader van de jonge vogels liet het echter toen afweten en moeder slechtvalk moest zelf de jongen groot brengen. Een huzarenstuk! Helaas was er in 2019 een territoriaal dispuut waar-

door het vrouwtje werd gedood – mogelijk door het koppel dat er momenteel huisvest. In 2019 was er dus geen succesvol broedsel.

Om de slaagkans nog te bevorderen maakte ARUW dit najaar een solide, metalen broedkast. De nieuwe bak is volledig in inox gemaakt en werd voorzien van de gepaste bodem- en dakapijtjes. Het Aruw-team zorgde voor het ontwerp, de productie en de plaatsing (en ruimte en passant ook de dakgoten op).

Uiteindelijk werd de kast op 30 oktober door Maarten Mortier en Eddie Schild op de toren geïnstalleerd. Al enkele dagen later op 8 november werden de slechtvalken nabij de nieuwe kast waargenomen. We duimen nu voor een normaal en rustig broedseizoen en hopen op een mooie kroost CKK-slechtvalkjes!

Joris Van Reusel

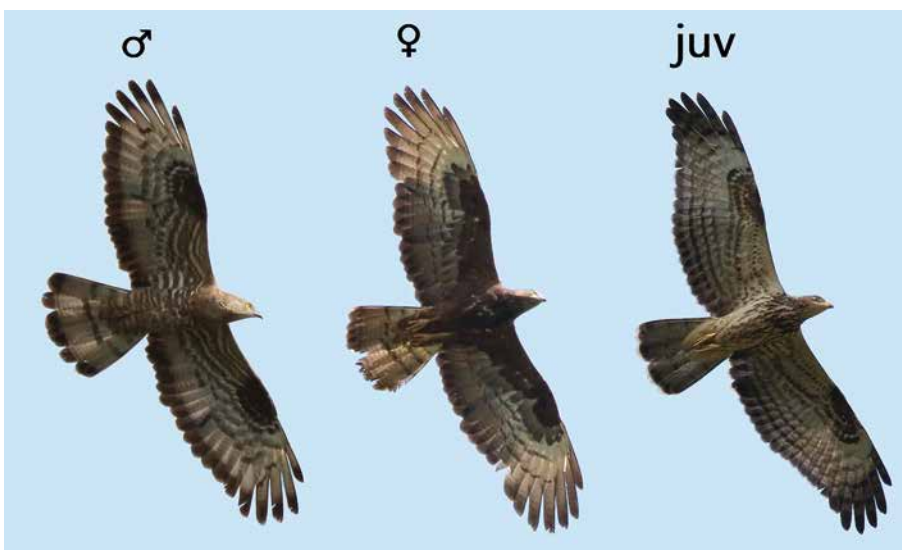
Broedkast voor slechtvalk op de Christus Koningkerk
Foto: Eddie Schild

De waarnemer

In deze (nieuwe) rubriek laten we een vogelaar uit het Ardea werkingsgebied aan het woord die een bijzondere vogelwaarneming beleefde. Dat kan gaan over een vertederende ontmoeting met een roodborstje in de tuin tot het spotten van een zeldzaamheid tijdens de trek. Of over het ontdekken van iets, waar je best trots op bent....

De spits wordt afgebeten door Maarten Mortier. Met een uiterst scherpe blik en oneindig veel geduld observeert hij al vele jaren vogels in binnen- en buitenland. Hij legt zich vooral toe op trek- en roofvogels. Voor Ardea/Aruw volgt hij de slechtvalken op het Kiel nauwgezet. Hij maakt tevens geweldige foto's (zoals hieronder blijkt). Tijdens de voorbije zomer deed hij een zeer fijne ontdekking...

Broedende wespendif (Pernis apivorus) in de Hobokense Polder

gecamoufleerd is. Wespendifen zijn ook zeer heimelijk tijdens het brengen van prooien en de jongen maken bijna geen geluid op het nest.

Om het nest te vinden positioneerde ik mij in het bos haaks op de aanvliegroute in de hoop één van de ouderdieren te zien aanvliegen met prooi. Uiteindelijk bracht deze methode op en zag ik het mannetje het bos doorvliegen en landen op het nest. Om een glimp van de jongen te krijgen moest ik vanop een afstand van +- 50m mijn telescoop zo positioneren dat ik door een klein gaatje in het bladerdek kon kijken. Uiteindelijk zag ik 2 pulli.

De volgende weken bleef ik observeren buiten het bos om niet te verstoren en zag zo regelmatig voedselvluch-

De zomer is meestal een beetje komkommertijd op vogelgebied daarom was ik verheugd dat ik op 24 juli 2019 een wespendif zag overvliegen boven de Hobokense polder. Op zich niet zo'n speciale waarneming omdat in het overstromingsgebied Kruibeke-Bazel-Rupelmonde (De Polders van Kruibeke) tijdens de zomer wel meer waarnemingen zijn van wespendif en volgens mij ook wel broedgevallen.

Een week later zag ik een mannetje overvliegen met een prooi in de klauwen en toen was mijn interesse zeker gewekt. Ik besloot om bijna dagelijks een aantal uur te gaan observeren en dit bracht een aantal voedselvluchten op. Deze eindigde telkens in hetzelfde stuk bos. Dit kon maar één ding betekenen, namelijk dat er ergens een nest moest zijn.

Wespendifen komen laat aan in hun broedgebied omdat ze voor een groot deel afhankelijk zijn van wespelarven. Dit impliceert dat als je hun nest wil

zoeken de bomen al in blad staan. Ook brengen ze regelmatig verse takken naar het nest waardoor dit zeer goed

ten. De aangevoerde prooien in de periode van 8 tot 26 augustus van het mannetje die ik zag waren 19 kikkers, 3 wespenraten en 23 ongeïdentificeerde prooien. Die van het vrouwtje waren enkel 4 wespenraten. Ik zal waarschijnlijk een groot deel prooi-aanvoer hebben gemist omdat ik enkel zicht had vanaf één zijde van het bos.

Op 22 augustus kroop ik nog eens het bos in en zag dat één van de jongen al kort rondvloog rond het nest. Het tweede jong leek kleiner en bleef nog in het nest. Een week later kon ik beide jongen zien terwijl ze boven de bosrand vlogen en ook kort pleisterden. Ook hoorde ik ze soms bedelroepen naar de ouders.

Adulte wespendienven vertrekken eerder naar Afrika en ze laten dan de juveniele vogels achter. Die vertrekken een tweetal weken later en moeten de weg naar het zuiden zelf maar vinden. Mijn laatste waarnemingen van één van de ouderdieren was op 28 augustus. De laatste juveniel noteerde ik op 9 september.

Al bij al een zeer interessante ervaring en een goed idee voor wie de zomerse komkommertijd wil doorkomen: zoek eens een wespendienfnest in je werkingsgebied!

Maarten Mortier: tekst en foto's

23ste editie ANKONA-ontmoetingsdag

Zaterdag 8 februari

UA Campus Groenenborger, Groenenborgerlaan 171 2020 Antwerpen

De ANKONA-ontmoetingsdag is hét uitgelezen moment om collega-natuurlijfhouders te ontmoeten en nieuwtjes uit te wisselen. Deze studiedag wordt samen georganiseerd met het departement Biologie van de Universiteit Antwerpen (UA).

In de voormiddag kan je kiezen tussen enkele parallelle sessie (o.a. h rond bijonderzoek in de Keiheuvel, VESPA-watch, verkeersslachtoffers rand Antwerpen en nachtzwaluwonderzoek).

In de namiddag worden er plenaire lezingen aangeboden.

Een greep uit het aanbod: van klimaatverandering en waterkansenkaarten tot erfgoed als inspiratie voor natuurbeheer met alles ertussen.

Gedurende de dag kan je info- en boekenstands van diverse natuurverenigingen bezoeken.

De Ankonadag start om 9.30 u en eindigt om 16.30 u. Deelname is gratis, maar **vooraf inschrijven is verplicht en kan t.e.m. 31 januari**.

Schrijf je in en bekijk het volledig programma op www.ankona.be.

ANTWERPSE KOEPEL VOOR NATUURSTUDIE

Meer info:

ANKONA-secretariaat:
Koningin Elisabethlei 22, 2018
Antwerpen
Peggy Beers, tel. 03 240 57 28
ankona@provincieantwerpen.be
www.ankona.be
<http://nl-nl.facebook.com/ankona.provant>

Activiteitenkalender

- Zo 12 jan Polderborrelwandeling
- Do 16 jan Bestuursvergadering
- Za 18 jan Natuurbeheer in de Polder
- Za 18 jan Ardea 2.0 Kick-off
- Zo 26 jan Bustocht Zeeland
- Za 1 feb Gezellig samenzijn met feestmaal
- Zo 9 feb Knoppenwandeling
- Zo 16 feb Ganzentocht
- Zo 16 feb Natuurbeheer in de Polder
- Do 20 feb Bewegingsvergadering
- Vr 21 feb Cursus Vogelonderzoek
- Za 22 feb Vogelkasten-timmerdag
- Zo 1 ma Zwerfvuil ruimen in en om de Polder
- Zo 8 ma Fietstocht naar Noordelijk Eiland
- Za 14 ma Slaaplaatstelling HBP
- Zo 15 ma Natuurbeheer in de Polder
- Do 19 ma Beheervergadering
- Za 28 ma ARUW-Nacht van de Steenuil

Trektellingen op Scheldedijk: Van 28 maart tot 3 mei

Natuurbeheer:

Onze Goudklompjes werken elke woensdag in de Polder en dit van 9 u tot ca 13 à 14 u.
Voor info: contacteer André Van Langenhove,
03 288 00 81 of Peter Van Elsacker, 0486 82 27 92
Info natuurbeheer scholen: Diane De Clercq,
diane.de.clercq@skynet.be, 0486 07 39 87

Artikels voor het volgende Polder.blad - met
verschijningsdatum 1 april 2020 - dienen bij de
redactie te zijn op 29 februari 2020
(zie Colofon, blz. 2)

www.hobokensepolder.be